فصل ۱

علوم پایه

تابع

■ اگر دو کمیت (الف) و (ب) با یکدیگر مرتبط باشند و با مشخص شدن مقدار کمیت (الف)، **یک مقدار معین** برای کمیت (ب) به‌دست آید، در این صورت کمیت (ب) را تابعی از کمیت (الف) می‌نامند.
مقادیری که کمیت (الف) می‌تواند داشته باشد را **دامنه** این تابع می‌نامند و قانونی را که، مقادیر کمیت (ب) را برحسب مقادیر کمیت (الف) به دست می‌دهد، **قانون یا ضابطه** این تابع می‌نامند.

شکل کلی تابع درجه اول و درجه دوم:

شکل کلی تابع با دامنه $\mathbb{R}$ برحسب مقدار a	دامنه	قانون یا ضابطه تابع
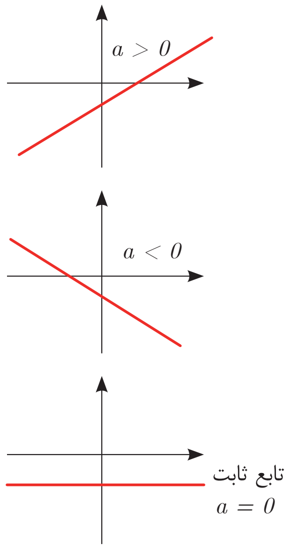	$\mathbb{R}$ یا زیرمجموعه‌ای از $\mathbb{R}$	تابع خطی درجه اول $f(x) = ax + b$
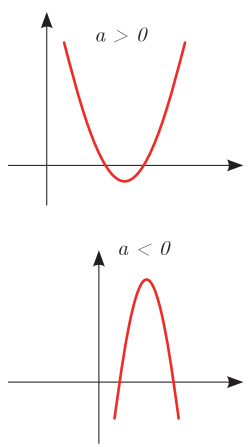	$\mathbb{R}$ یا زیرمجموعه‌ای از $\mathbb{R}$	تابع درجه دوم $f(x) = ax^2 + bx + c$ $a \neq 0$

نمایش مجموعه به صورت بازه

نمایش بازه	نمایش روی محور	نمایش مجموعه
$[a,b]$		$\{x\in \mathbb{R} \mid a \le x \le b\}$
$(a,b]$		$\{x\in \mathbb{R} \mid a < x \le b\}$
$[a,b)$		$\{x\in \mathbb{R} \mid a \le x < b\}$
(a,b)		$\{x\in \mathbb{R} \mid a < x < b\}$
$(a,+\infty)$		$\{x\in \mathbb{R} \mid a < x\}$
$(-\infty,b]$		$\{x\in \mathbb{R} \mid x \le b\}$

حل معادله از طریق رسم

مثال	جواب	تابع	معادله
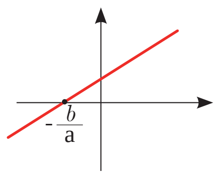 جواب $x=-\frac{b}{a}$	محل برخورد با محور xها در صورت وجود	رسم تابع خطی درجه اول $f(x) = ax + b$	معادله درجه ۱ $ax + b = 0$
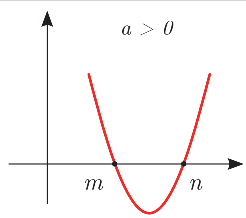 جواب $x=m$ و $x=n$	محل برخورد با محور xها در صورت وجود	رسم تابع درجه دوم $f(x) = ax^2+bx + c$ $a\neq 0$	معادله درجه ۲ $ax^2 + bx + c = 0$ $a\neq 0$
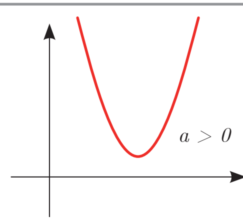 جواب ندارد زیرا نمودار با محور xها برخورد نمی‌کند.	محل برخورد با محور xها در صورت وجود	رسم تابع درجه ۲ $f(x) = ax^2 + bx + c$ $a\neq 0$	معادله درجه ۲ $ax^2 + bx + c = 0$ $a\neq 0$

■ نامساوی‌های به‌صورت $ax^2+bx+c \leq 0$ یا $ax^2+bx+c \geq 0$ که در آن a، b، c اعداد داده حقیقی هستند $(a \neq 0)$ را نامعادله درجه دوم می‌نامند. مقدارهایی از x که نامعادله را به یک نامساوی درست تبدیل می‌کنند، جواب‌های نامعادله می‌نامند.

حل نامعادله از طریق رسم تابع

جواب نامعادله $f(x) \leq 0$	جواب نامعادله $f(x) < 0$	جواب نامعادله $f(x) > 0$	به‌طور مثال نمودار تابع $f(x)$ به‌شکل زیر
قسمت‌هایی از نمودار که محور xها را قطع کرده و پایین آن است. $[a,b]$	قسمت‌هایی از نمودار که پایین محور xها است. (a,b)	قسمت‌هایی از نمودار که بالای محور xها است. $(-\infty,a)\cup(b,+\infty)$	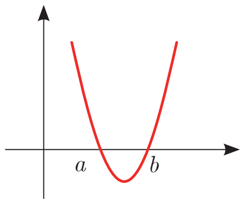

مثلثات

■ اگر نقطه‌ای از یک دایره به شعاع r کمانی به طول L را در جهت مثبت طی کند، مقدار $\frac{L}{r}$ را اندازه زاویه چرخش آن نقطه، برحسب رادیان می‌نامند. برای زاویه‌های منفی، $-\frac{L}{r}$ را مقدار آن زاویه برحسب رادیان می‌نامند.

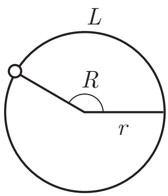

$$R=\frac{L}{r}\ \text{(رادیان)}$$

■ دایره‌ای که شعاع آن ۱ واحد است، **دایره واحد** نامیده می‌شود. در دایره واحد، طول کمان طی‌شده، همان اندازه زاویه چرخش برحسب واحد رادیان است. در تساوی‌های زیر

$$\frac{L}{r}=\frac{\pi}{180}D \ ,\ D=\frac{180}{\pi}\times\frac{L}{r}$$

$\frac{L}{r}$ همان اندازه زاویه برحسب رادیان است. اگر اندازه یک زاویه برحسب رادیان را با R و اندازه آن زاویه برحسب درجه را با D نشان دهیم، این تساوی‌ها به‌صورت زیر درمی‌آیند.

$$D=\frac{180}{\pi}R \ ,\ R=\frac{\pi}{180}D$$

این تساوی‌ها نشان می‌دهند، ضریب تبدیل رادیان به درجه $\frac{۱۸۰}{\pi}$ و ضریب تبدیل درجه به رادیان $\frac{\pi}{۱۸۰}$ است.

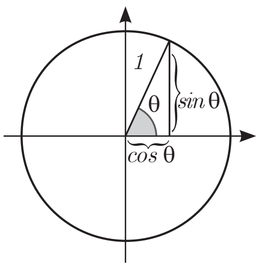

نسبت‌های مثلثاتی زاویه‌های دلخواه

فرض کنید θ یک زاویه تند برحسب رادیان باشد، در این صورت داریم:

$\sin(\pi-\theta) = \sin\theta$	$\cos(\pi-\theta) = -\cos\theta$	$\tan(\pi-\theta) = -\tan\theta$
$\sin(\pi+\theta) = -\sin\theta$	$\cos(\pi+\theta) = -\cos\theta$	$\tan(\pi+\theta) = \tan\theta$
$\sin(-\theta) = -\sin\theta$	$\cos(-\theta) = \cos\theta$	$\tan(-\theta) = -\tan\theta$
$\sin(۲\pi+\theta) = \sin\theta$	$\cos(۲\pi+\theta) = \cos\theta$	$\tan(۲\pi+\theta) = \tan\theta$
$\sin(۲\pi-\theta) = -\sin\theta$	$\cos(۲\pi-\theta) = \cos\theta$	$\tan(۲\pi-\theta) = -\tan\theta$

نسبت‌های مثلثاتی زاویه‌های خاص

زاویه θ ⇒ / نسبت ⇓	۳۰°	۴۵°	۶۰°
$\cos\theta$	$\frac{\sqrt{۳}}{۲}$	$\frac{\sqrt{۲}}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\sin\theta$	$\frac{۱}{۲}$	$\frac{\sqrt{۲}}{۲}$	$\frac{\sqrt{۳}}{۲}$
$\tan\theta$	$\frac{\sqrt{۳}}{۳}$	۱	$\sqrt{۳}$

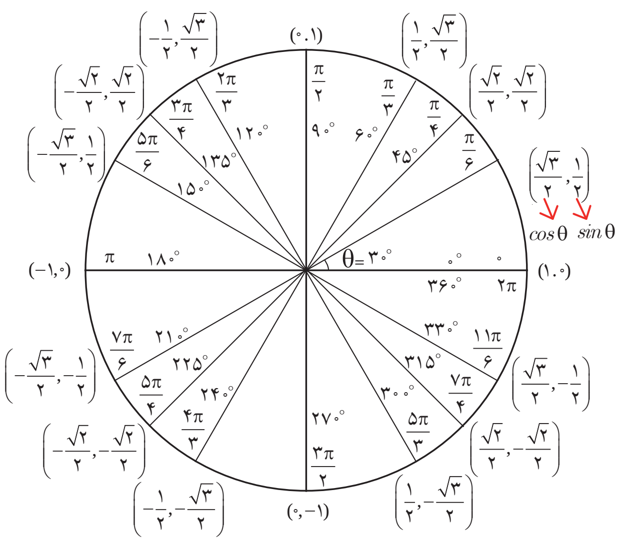

■ **روابط بین نسبت‌های مثلثاتی:**

زاویه θ را در نظر بگیرید، در این صورت داریم:

$$\sin^{2}\theta + \cos^{2}\theta = 1$$

و همچنین اگر θ زاویه‌ای باشد که $\cos\theta \neq 0$ بنا به تعریف داریم:

$$\tan\theta = \frac{\sin\theta}{\cos\theta}$$

■ **شیب خط و تانژانت زاویه‌ها:**

برای هر خط دلخواه به معادله $y = ax + b$ با شیب a که با محور طول‌ها زاویه θ می‌سازد، داریم:

$$\tan\theta = a$$

✓ **لگاریتم و خواص آن:**

اگر a یک عدد حقیقی مثبت مخالف ۱ باشد و اعداد حقیقی b و c به‌گونه‌ای باشند که: $b = a^{c}$ آنگاه c را لگاریتم b در مبنای a می‌نامند و با $\log_a b$ نشان می‌دهند. به عبارت دیگر داریم:

$$\log_a b = c$$

■ فقط اعداد مثبت لگاریتم دارند، یعنی عبارت $\log_a b$ فقط برای $b>0$ تعریف می‌شود.

■ برای $b, c>0$ داریم: $\log(bc) = \log b + \log c$

■ در حالت کلی: برای هر $a, b>0$ داریم: $\log(a+b) \neq \log a + \log b$

■ برای $b, c>0$ داریم: $\log\frac{b}{c} = \log b - \log c$

■ در حالت کلی: برای هر $a, b>0$ داریم: $\log(a-b) \neq \log a - \log b$

■ برای $b>0$ و هر عدد حقیقی x داریم: $\log b^{x} = x\log b$

■ برای $a, b>0$ و $a\neq 1$ داریم: $\log_a b = \frac{\log b}{\log a}$

✓ **آمار توصیفی:**

■ **نمودار پراکنش دو کمیت، مجموعه‌ای از نقاط در صفحه مختصات است که طول و عرض هر نقطه، داده‌های مربوط به اندازه‌گیری‌های متناظر دو کمیت است.**

■ x و y دو کمیت مرتبط هستند. اگر مقادیر این دو کمیت برای برخی از xها در یک بازه، مشخص باشد، پیش‌بینی مقادیر y به ازای xهای مشخص در این بازه به کمک خط برازش را **درون‌یابی** و پیش‌بینی مقادیر y به ازای xهای مشخص در خارج از این بازه را **برون‌یابی** می‌نامند.

■ پس از مرتب کردن مقادیر داده‌ها، عددی را که تعداد داده‌های قبل از آن با تعداد داده‌های بعد از آن برابر است را **میانه** می‌نامند.

■ نمودار جعبه‌ای: